

DIALOG

C

a să te apropii de Valeria Seciu și să stai omenește de vorbă cu ea trebuie mai întâi să pui între paranteze mitologia vedetei, să te scuturi de clișeele ce însoțesc (și protejează) de obicei personalitățile trăitoare sub semnul faimei. Pe ea, altceva o protejează - o putere, o știință de a "locui" în sine însăși ca într-o lume. Dacă o întâlnești pe

stradă, se poate întâmpla să nici n-o observi - în afară de cazul că te scurtcircuitează privirea acelor ochi imenși, pătrunzători ca niște faruri de ceață. Acasă, nici un fel de decor, de punere în scenă; haine îngrămădite pe cuierul din vestibul, obiecte de fiecare zi conviețuind într-o discretă armonie dominată de alb și odihnitoare nuanțe de crem, reviste teanc pe o măsuță, cărți nealiniat, o bucătărie simpatică în care te-ai așeza cu plăcere la masă. O casă în care se trăiește.

Actrița are un fel special de a primi întrebările, ascultând nu cuvintele propriu-zise, ci altceva, de dincolo de ele, cu un soi de concentrare a întregii ființe; răspunsurile vin în frânturi, se retrag ca valul în reflux pentru a fi nuanțate de o șoaptă, de o pauză, de schița unui gest; ai senzația că se scufundă de fiecare dată în apele adânci ale trăirii ei celei mai adevărate, ca să-ți aducă de acolo ceva ce n-a mai dat nimănui, într-un refuz instinctiv al discursivității prețioase, al elementului prefabricat, al tradiționalelor găselnițe de interviu. Pe parcursul celor două ore cât am fost împreună, o singură dată a ieșit din starea aceea: ușa s-a întredeschis și a apărut un băiat înalt și subțire, care s-a retras fulgerător - abia am apucat să-l văd fruntea, sprâncenele, ochii, să recunosc frumusețea ei aparte, "tradusă" în trăsături bărbătesco-adolescentine. Alexandru Cotescu - ea îi zice, moldovenește, Alecu -, student în anul III la Construcții, vrea țigări. De pe chipul ei, micile riduri de la coada ochiului, de la colțul gurii, "cad" ca într-un desen animat, expresia nițeluș aspră, corespunzând discuției noastre serioase, se șterge instantaneu, fața i se luminează dinăuntru, capătă strălucire, dintr-o singură mișcare se ridică și ia de pe masă amândouă pachetele, oferindu-i-le în palmele făcute căuș. Pentru o clipă, are chiar vîrsta lui. Condiția maternă eliberată de ticurile împovărătoare, de sentimentalism, readusă la genuin. Ferice de Alecu!

N-am avut, pentru convorbirea noastră, un "punctaj"; voiți,

am lăsat-o să alunece de la un subiect la altul, încercînd să prind esențialul, conștientă că rămîn mereu la o anumită distanță față de "sursă", mereu cu regretul că hîrtia nu poate fixa acel ceva proaspăt, spontan, "franja de lumină".

Cum te simți astăzi în lume, în viață, la sfîrșitul acestui zbuciumat an 1990?

- Bine mă simt. Normal. În așteptare. Mă aștept la ceva bun... sigur, e foarte greu... Nici nu ne dăm noi seama cîte am încasat! Dar lucrurile tind să se așeze. Capătă o noimă... urmează niște legi ale vieții. Știi de ce, încotro... Chiar dacă unii dintre noi se vor pierde, chiar dacă tu, eu, nu vom răzbi, e sigur că vor reuși alții. Mai tineri. Trebuie să accepți asta. În fond, teoretic știam cu toții, citisem prin cărți despre cum arată astfel de prefaceri, cum se răvășesc toate straturile societății, cum dispar categorii, generații întregi. După o vreme se vor naște alt fel de femei, alt fel de bărbați, un alt fel de lume înconjurătoare. Noi reconstituim mereu "faptele", ne scoronim amintirile despre o anumită zi și o anumită oră, dar ne facem că nu observăm grozavele alunecări de terenuri. Probabil că reasezarea va dura ani în șir, nu știm cît. Trebuie totuși să acceptăm faptul că asta i se întîmplă propriei noastre generații.

Nu-l ușor să ajungi la atitudinea stoică. Și mă întreb dacă ea nu comportă și o anume semnare, un anume fatalism...

CA INDIVID, TREBUIE SĂ TE ZBAȚI CA SĂ TRĂIEȘTI

- Una e să înțelegi ce se întîmplă și alta e să te lași strivit. Dacă izuiești să cuprinzi evenimentele dintr-un punct mai înalt, asta te scutește să te simți frustrat, umilit, victimizat. La urma urmelor, ce faci, ca simplu om, dacă ești luat de puhoai? Te ridici deasupra apei cît de sus ești în stare, ca să vezi ce-i în jurul tău, și începi să dai din mîini cît poți de tare. Ca individ, trebuie să te zbați ca să trăiești.

Dar ca artist?

- Mai ales ca artist. Fiindcă în artă totuși se hotărăște iarăși și iarăși, în fiecare clipă. Selecția va fi mai abruptă, poate mai tăioasă, dar mai adevărată, nimeni nu va mai încrimeni într-o schemă de la absolvire pînă la pensie. Într-un cuvînt, viață. Asta mă fascinează și îmi dă, în mod surprinzător poate, un soi de liniște. În nesiguranța asta generală, eu mă simt în siguranță. Cred că asta ține de resursele fiecăruia.

Totuși, într-un interviu la televiziune păream îngrijorată că teatrul și-a pierdut publicul. Crezi că e o simplă pauză de respirație? Și dacă durează, ce veți face? Veți produce spectacole pentru voi înșivă și pentru cîțiva fideli? Sau veți încerca să reconstruiți din temelii arta scenică? Pragmaticii zic că vremea "sacerdoșului artistic" s-a dus și că economie de plată egal teatru comercial, egal concesiile deliberate față de gustul maselor. Deocamdată, n-am impresia că primele companii particulare care au luat-o pe această cale nimeresc la țintă.

SUBVERSIVĂ CU ADEVĂRAT A FOST ARTA VERITABILĂ

- Pînă la revoluție, meseria noastră stătea foarte bine în picioare. Ca într-o piesă proastă, totul s-a schimbat de la o zi la alta. Oamenii chiar nu mai vin la teatru. E un fapt. Și nici n-o să vină, o vreme.

Dar explicațiile care se dau... Teatru comercial, sigur, și el are dreptul să existe... deși nici magazinele nu sînt toate de același rang, unele vînd marfă de duzină, altele, produse de lux. Însă e o amăgire să crezi că o să aducem publicul înapoi făcîndu-i concesii. Sau cu surogate de actualități. De la revoluție încôace se tot spune că înainte oamenii se înghesuiau

la un bilet, îndurau frigul din săli fiindcă teatrul de aluzie politică le oferea o compensație pentru frustrările zilnice și că, vai, ce-o să ne facem acum, când formula asta a leșit din uz. Admit că au fost și asemenea spectacole și că ele și-au avut rolul lor; însă nu pe ele contăm noi. Subversivă cu adevărat a fost arta veritabilă. Și de aici înainte trebuie să facem teatru în sensul cult al cuvîntului. Clasici. Piese fundamentale. Hugo, Schiller, Shakespeare... Nu mi se pare o extravaganță să pui în scenă, azi, Don Carlos. Onoarea, pasiunea... așa cum se cuvine: cu monolog, cu tiradă... Indiferent cîți spectatori sînt în sală. Poate cei care s-ar afla acolo ar trăi într-o zi un șoc. Pentru ei, lumea s-ar opri o clipă în loc. În acea clipă de grație, ei s-ar uita și chiar ar vedea. Ar auzi. Să te faci auzit, prin această compactă piclă de sunete...

Oare din această nevoie "de a te face auzit" s-a născut spectacolul Arta iubirii?

- Într-un fel. Voiam să caut teatralitatea poeziei dincolo de formula consacrată a recitalului. Să fac un spectacol viu, fierbinte, înlăuntrul căruia să mă simt destul de liberă să mă transform.

Mie, spectacolul mi s-a părut un act de curaj și o dovadă de forță: curajul de a te arăta nu numai în postura cea mai avantajoasă, de a-ți nega farmecul, curajul de a-ți pune în discuție imaginea publică.

PROBA CEA MAI GREU PENTRU O ACTRIȚĂ: A-ȘI ASUMA VÎRSTA

- Trebuia s-o fac. Aveam senzația că am început să uez de niște mijloace de care eram prea sigură și care mă țineau prizonieră... "un fel de a privi"... "un fel de a vorbi"... "feluri". Era și comod și extrem de periculos. În meseria asta poți fi azi în plină lumină și mâine, gata, nu mai ești, nu mai rimezi nici cu tine însăși, nici cu ceea ce e în jur. Aveam nevoie de un act - ca de un geam pe care-l spargi, ca să te expui și să te eliberezi. Mi-am dorit un spectacol liber în care să-mi pot ierta pînă și greșelile. Dar el trebuia să albească tensiune. Variabilă, de la seară la seară. Cu "căderi", ca în rețeaua electrică. Se întîmplă uneori să trec peste un vers, îl simt, nu știu de ce, inutil, sau să mă uimesc iar și iar înlăuntrul unui poem știut și răsștiut. A fost o experiență dură, cu prilejul căreia am trecut și proba cea mai grea pentru o actriță - aceea de a-mi asuma vîrsta. Cea biologică, cea mentală, cea artistică. Mă simt mai puternică. Relația mea cu publicul s-a schimbat din nou și asta mă învață să cred că sînt în mers.

Ce crezi despre recitalul de grup Actorii? Reprezintă el un test asemănător pentru trupă, ca întreg?

- Nu ne-am propus un spectacol de performanță. E un mod de a fi împreună... Cred că respiră o blîndețe, o grație - ca o împăcare. O încercare de a reconstitui o familie.

Să dea Dumnezeu! Hai să vorbim deschis despre familia Teatrului Mic - între "grandoare" și "decadență". De ce a traversat ea atît de greu deșertul anului 1990? Să-și fi pierdut tonusul vital? Să fie de vină o carență de structură? Sau ies abia acum la iveală sechele ale apăsătorului directorat Dinu Sărau, urmări ale pustitorului episod Romulus Vulpescu? Presupun că nu e ușor să te obiectivezi, totuși te rog să fii de acord cu mine că nu mai există subiecte tabu.

LUPTA CU MARELE FALS

- De ce să nu existe? Unele întîmplări ne sînt încă prea aproape... "Grandoarea" (l-aș zice strălucirea) și "decadența" Teatrului Mic nu sînt literatură... Noi am făcut acele spectacole care au strălucit, oamenii de acum ai teatrului, familia aceasta,

În "Maestrul și Margareta" de M. Bulgakov (la Teatrul Mic)

În "Arta iubirii" la Teatrul Mic

cum o numești. Nimănui nu i-a trecut prin minte să le conteste vreodată. Dar câtă viață s-a cheltuit pentru ele! Ca să supraviețuim acestei străluciri de necontestat, am plătit cu viață. Însumând zile și ani și mizerie, acea mizerie morală strecurată perfid între entuziasme și vânzare. O "întreprindere" ca **Maestrul și Margareta**, de pildă, a fost o luptă epuizantă nu numai cu cenzura, nu neapărat cu acel Tudor Gheorghe de la primărie, ci lupta cu o forță opresivă, impersonală, difuză, amestecată în aerul teatrului, în pereții lui... O luptă cu marele fals. Să fim drekți. Fără Dinu Săraru n-am fi avut nici o șansă în războaiele astea. El a stat în față, știa cu cine are de-a face, cunoștea "mașinăria", avea armele necesare, avea cheia codului. Și-a asumat riscul, plăcându-i riscul. A cîștigat de cele mai multe ori. A plătit, desigur. Cu oameni, a plătit cu oameni - și el, cu noi odată. Ultimul război, însă, l-a plătit, a trebuit să-l plătească, cu sine, singur. În momentul revoluției oamenii au vrut să se lepede, mai înainte de orice și repede, de cei care îi aduseseră în această condiție infernală de vină și mizerie morală. Plecarea lui Dinu Săraru de la Teatrul Mic a fost dureroasă. Refuzându-l atunci, am refuzat, fiecare în felul său, o parte a propriei vieți și vinovății.

Cît despre Romulus Vulpesu... ca și cum n-ar fi fost...

... te ascult și simt cum îmi umblă furnici pe sub piele: ceea ce s-a petrecut cu voi, acolo, înăuntrul unei colectivități artistice de elită, reproduce la scară despărțirea noastră a tuturor de modelul ceaușist al relațiilor în societate: ca să ne smulgem, trebuie să ne rupem din trup țesuturile îmbolnăvite. Dacă sîntem în stare...

... cu o complicație în plus, în ceea ce mă privește, fiindcă îi dătez mult. El m-a primit la Teatrul Mic și mi-a acordat de la început acea încredere care îți ușurează drumul. Mi-a dat, în felul său autoritar, dreptul de a putea fi "vedetă", într-o vreme cînd însăși ideea de vedetă era o erezie față de dogma "toți sînt egali!". Îi dătez momentul acela de încredere. Am lucrat la Teatrul Mic și pentru a justifica acel moment, al lui, de alegere...

N-ai avut de la început certitudinea că ai să ajungi în vîrf? Crezi că destinul tău putea fi altul, că ar fi fost posibil să nu faci teatru?

- Am încercat să intru la istorie, m-am pregătit, refuzîndu-mi "răsfățul" care mă îndemna spre teatru. N-am reușit. Așa o fi fost scris. Pe urmă toate s-au înlănțuit într-un anume fel, dar nu m-am gîndit niciodată la mine în acești termeni... În vîrf? Ce știam eu cînd am intrat la institut? Unde și cum se ajunge "în vîrf"?

Totuși, Rosalind la "Casandra" nu era o simplă promisiune de adolescență, ci o veritabilă intrare în scenă a unei actrițe care-și la în stăpînire publicul.

STAREA DE NEFERICIRE POATE TERMINA UN ACTOR

- Probabil că dacă aș fi fost pe deplin conștientă de asta n-aș fi fost în stare să îndur anii care au urmat. Treisprezece! La Teatrul Național. Începusem să mă confund cu pereții cenușii. Nu zic că n-am căpătat și roluri... dar simțeam că mă duc la fund, într-o apă moartă. Foarte mulți tineri s-au ofilit acolo, în acea masă amorfă care îngloba totul, de la ilustra umbră a Agathe Bărescu la ultima figurantă. Un loc de unde orice începător care voia să se salveze trebuia să plece... numai cei care au venit gata formați, Ovidiu Iuliu Moldovan, Florina Cercel și alți cîțiva, au putut să existe și pînă la urmă să învingă. Eram profund nefericită, simțeam că nu exprim nimic... Starea de nefericire poate termina un actor. Dacă n-ai convingerea că nu se poate fără tine, nu te deschizi. Eram ca făcută din bucăți: într-un fel le apăream în teatru - cineva modest, "sensibil", "delicat", altfel eram de fapt - încrenănată, pretențioasă... jinduam. Octav m-a susținut atunci; el credea în mine, știa cum sînt. Lasă, îmi spunea, ai să vezi... Venirea la Teatrul Mic a fost tocmai ce așteptam, ce căutam. Cînd ești înconjurat de oameni care "bat sus", trebuie să exiști și tu acolo. Nu poți ocoli competiția. Te pui în joc, te regenerezi. De aici îți vin puterea și speranța. Bineînțeles, se înfîmblă și să te dai de-a

În "Cum vă place" de Shakespeare la "Casandra"

dura.

Nu idealizezi cumva? Se trăiește, pe scenă și în culise, în această atmosferă de fair-play? Am auzit că "după" a fost la voi în colectiv un fel de răzmeriță pseudorevoluționară care v-a pus la zid pe cel care ați dus greul: erați "nomenclatura", "oamenii lui Săraru", la mai dați-vă jos, la vremuri noi - oameni noi. Sau n-a fost așa?

- A fost și n-a fost. A fost, ca peste tot, o eliberare, nevoia unei eliberări... și o răbufnire de resentimente... da... așa a fost. Omeneste explicabilă. Ca o boală... o febră... Din păcate, unii dintre cei mai buni au plecat. Ștefan Iordache... Carmen Galin...

Tu n-ai vrut să pleci.

- Nu. Eu am vrut să rămân, să exist dincolo de ceea ce însemna, imediat, o ruptură. A fost chinuitor să mă fac că nu simt valul celor care se făceau că nu ne observă, sau, observându-ne, se străduiau să ne dea senzația că se împiedică fizic, de mine, de noi. Dar în teatru e altfel decât la doctori ori la ingineri, totul e prea la vedere ca trucajul să reziste multă vreme. Mediocritatea e, de fapt, jalnică, amărită. Ne adunăm acum în jurul lui Alexa Visarion. Redescoperim solidaritatea.

E frumos spus. Dar pot individualitățile artistice să-și depășească prin pură voință statutul de unicat și "să facă echipă", precum alpinistii porniți să cucerească un vîrf de munte? Cine-ți sînt coechipierii?

ÎN GOANA CĂTRE PERFECȚIUNE NU POȚI EXISTA DE UNUL SINGUR

- Ca niște alpiști în corzi sună cam idilic. Să zicem că sîntem un număr de oameni care avem ceva în comun. Facem toți o sumă și, cine știe, vom deveni o avuție. Ne urmărim atenți, sîntem aspri, rareori "ne placem" unii pe alții. Dacă celuilalt i-a reușit munca, încercarea, rolul, adaug și eu un punct, dacă nu a izbutit, îl scad, am pierdut și eu. Înțelegi, da?... cum pendulăm noi între siguranță și nesiguranță...? Ciulei a spus-o exact: "între iubirea de noi și oroarea de noi".

În sensul ăsta sîntem noi o echipă, în sensul ăsta sîntem împreună, cu Mariana Mihut, cu Virgil Ogășanu, cu Irina Petrescu, cu Leopoldina Bălănuță, cu Mitică Popescu, Rodica Negrea, Dinu Manolache și mulți, mulți alții, cu ei. Ce lucru extraordinar a făcut Poldi în *Medeea*! Ea a fost întotdeauna pentru mine un reper. În nebunia asta a noastră, în goana către perfecțiune, nu poți exista de unul singur, tu nu-ți poți fi ție de ajuns, trebuie să te sprijini și pe ceilalți.

Mă tem că ești o coechipieră dificilă. Nu ești niciodată mulțumită?

- Sînt dificilă mai ales cu mine. Mă chinui cu un fel de cruzime. Mulțumită sînt cînd mă instalez într-o căutare... Mă chinui de o neînduplecare de structură. În timpul cînt am pregătit *Arta iubirii*, de pildă. Să alegi între atîtea drumuri, să treci prin Cărțile Poeziei ca printr-o mie de lumi... Cînd spectacolul încheie căutarea, cînd știi ce ți-a scăpat, ce ai lăsat să-ți scape, ești deja pe altă nevoie de mișcare și căutare, pe alt început.

Izbutești de fiecare dată să lucrezi la nivelul înaltului vol-taj al pretențiilor tale?

- Nu întotdeauna alegi. Mai există și ceea ce vine spre tine. Fiecare lucru își are valoarea lui. Uite, *Vocea umană*. Poate că textul nu era chiar cel mai arzător în ziua de azi, dar ca rol oferit, el s-a deschis ca o solicitare pasionantă. Pe urmă, s-o ai alături pe Cătălina Buzoianu este un privilegiu ce nu-i este dat oricui. Am vrut ca, prin moarte, ființa unui om care moare din iubire să nu se destrame, să nu piară, să treacă intactă, arzătoare, generoasă, iertătoare, să treacă iubind.

Lucrez acum cu Olimpia Arghir, la televiziune, *Femeia mării*, piesa lui Ibsen. E o dorință mai veche a amîndurora. Ne aflăm într-o fază avansată de lucru. Și ce gust anume are acum alegerea Elidei...

În proiect? Aștept. Se prefigurează un Pirandello, în teatrul meu, cu Cătălina Buzoianu. Caut o piesă pentru mine anume. N-ai o idee? Vreau să intru iar într-o zonă fierbinte.

Bate fierul cî e cald!

ILEANA POPOVICI

20 ianuarie 1991